

עד כאן ולא עוד

דונלה מרוז

הדיבר הראשון בעשרת הדיברות הכלכליות הוא: המשיכו לצמות. המשיכו לצמוח לנצח. חברות חייבות לגדול. כלכלות לאומיות צריכות לתפוח בכך וכך אחוזים בכל שנה. אנשים צריכים לרצות עוד, לעשות עוד, להרוויח עוד, לבזבז עוד כסף – תמיד עוד ועוד. הדיבר הראשון של כדור הארץ הוא: מספיק. עד כאן ולא עוד. מספיק אדמה. מספיק מים. מספיק אור שמש. כל מה שנולד מהאדמה צומח עד שמגיע לגודל הולם, ואז מפסיק. כדור הארץ אינו גדל, הוא משתפר. היצורים שחיים עליו לומדים, מתבגרים, מתגוונים, מתפתחים, מייצרים יופי, חדשנות ומורכבות מדהימים, אך חיים בתוך גבולות סופיים.

הכלכלה מצווה: התחרו. רק אם תשליכו את עצמכם לזירה אל מול מתחרה ראוי, תגיעו לתפקוד יעיל. הפרס בעבור הצלחה בתחרות יהיה צמיחה. אתם תכלו את יריביכם בזה אחר זה, ובעשותכם כך תזכו במשאבים הדרושים בכדי להמשיך בכך הלאה.

כדור הארץ מצווה: התחרו, בהחלט, אבל רק אם אתם מגבילים את זירת התחרות. אל תכחידו. קחו רק את מה שאתם צריכים. הותירו די ליריביכם בכדי להתקיים. בכל הזדמנות המאפשרת זאת, שתפו פעולה במקום להתחרות. הפרו זה את זה, בנו מקומות מחסה זה עבור זה, בנו מבנים יציבים המאפשרים למינים קטנים יותר להגיע לאור. חלקו ביניכם את החומרים המזינים ואת שטח המחיה. סוגים מסוימים של מצוינות נוצרים על ידי תחרות, אחרים נוצרים מתוך שיתוף פעולה. אתם לא במלחמה אחד עם השני, אתם בקהילה.

הכלכלה מצווה: עשו שימוש מהיר בדברים. אל תטרחו לתקן; ככל שמשוהו מתבלה מהר יותר, כך תוכלו לרכוש תחליף מוקדם יותר. כך דוהר לו קדימה התוצר הלאומי הגולמי. השליכו דברים כשנמאס לכם מהם. השליכו אותם למקום בו אין להם שימוש והם הופכים חסרי ערך. השתלטו על חומרים ואנרגיה כדי לייצר עוד. גלחו את היערות כל 30 שנה. הפיקו את הנפט מהאדמה והבעירו אותו מיד. יצרו תעסוקה כדי שאנשים יוכלו להרוויח כסף, בכדי לקנות עוד דברים ולהשליך אותם.

כדור הארץ שואל: מה בוער? קחו את הזמן שלכם כדי לבנות קרקעות, יערות, שוניות אלמוגים, הרים. קחו מאות בשנים, אלפים. כשחלק מסוים מתבלה, אל תשליכו אותו, הפכו אותו למזון של מישהו אחר. אם לוקח מאות שנים לגדל יער, מיליוני שנים לדחוס נפט – אז אולי זה הקצב שבו ראוי להשתמש בהם.

הכלכלה מפחיתה בערכו של העתיד. בעוד עשר שנים שני שקל של היום יהיו שווים שקל אחד בלבד. אם נשקיע שקל זה בריבית של 7%, בעוד עשור הוא יהיה שווה כפליים. כך שכל משאב, בעוד עשור, שווה רק מחצית משוויו היום. קחו אותו עכשיו. הפכו אותו לשקלים.

כדור הארץ אומר: מה פתאום? ערכם של השקלים שהשקענו צומח רק אם צומח גם ערכו של משהו ראוי לרכישה. כדור הארץ ואוצרותיו לא יכפילו את עצמם בתוך עשר שנים. על מה תוציאו את מספר השקלים הכפול שלכם אם תהיה פחות אדמה, מים מלוכלכים יותר, פחות יצורים חיים, פחות יופי? הציווי של כדור הארץ הוא: תנו למען העתיד. הוסיפו עוד סנטימטר של דשן על האדמה כל שנה. תנו את כל מה שיש לכם למען טיפוח הצעירים. לעולם אל תיקחו בדור שלכם יותר מאשר אתם מחזירים לדור הבא.

הציווי הכלכלי הוא: עשו כל מה שנראה הגיוני במונחים כספיים.

כדור הארץ אומר: כל אשר הכסף יכול למדוד הוא את כוחם היחסי של בני אדם מסוימים ביחס לבני אדם אחרים, וכוח זה בטל בשישים לעומת כוחם של האקלים, האוקיאנוסים, היצורים החד-תאיים הרבים מספור אשר יצרו את האטמוספירה ואשר ממחזרים את הפסולת ושורדים זה שלושה מיליארדי שנים. העובדה שהכלכלה, שבצורתה הנוכחית שורדת כ-200 שנה, מקנה ערך אפסי לדברים האלה, מוכיחה רק שהכלכלה לא מבינה כלום לגבי ערכם של דברים, ולגבי קיום לטווח ארוך.

הכלכלה מצווה: לדאוג, להיאבק, להיות לא מרוצה. מצבו התמידי של המין האנושי הוא מחסור. הדרך היחידה להתגבר על מחסור היא לאסוף, לצבור ולאגור, גם אם, למרבה הצער, משמעות הדבר היא שלאחרים יהיה פחות. באמת חבל, אבל פשוט אין מספיק לכולם.

כדור הארץ מצווה: עליכם לחגוג! נולדתם לעולם של שפע המקיים את עצמו ושל יופי העולה על כל דמיון. חושו בו, טעמו ממנו, התפעמו ממנו. אם תחדלו מהמאבק לזמן מספיק כדי לשאת עיניכם מעלה לראות את נפלאות כדור הארץ, לשחק ולרקוד עם פלאי הבריאה שסביבכם, תגלו מה אתם באמת צריכים. לא כל כך הרבה. יש די לכולם. כל עוד תגבילו את גודל האוכלוסייה שלכם יהיה מספיק לכולם, לזמן ארוך ככל שאתם יכולים לדמיין. אין לנו אפשרות לבחור אלו חוקים - אלו של הכלכלה או אלו של כדור הארץ - יגברו בסופו של דבר. אנחנו כן יכולים לבחור תחת אלו חוקים אנו באופן אישי נחיה, והאם להתאים את חוקי הכלכלה שלנו לאלו של כדור הארץ, או לגלות מה יקרה אם לא נעשה זאת.